

**TUPROQ EKOSISTEMALARINI MUHOFAZA QILISHDA AYRIM
DORIVOR O‘SIMLIKLARNING AHAMIYATI**

Haqnazarova Bibixadicha Baxriddinovna.

bibihadicahknazarova@gmail.com

Annotatsiya:

Ushbu maqolada tuproq ekosistemalarini muhofaza qilishda dorivor o‘simliklarning roli, ularning sog‘liqni saqlash va iqtisodiy sohalaridagi ahamiyati tahlil qilinadi. So‘nggi yillarda dorivor o‘simliklar nafaqat tibbiyotda, balki funktsional oziq-ovqatlar, bioaktiv moddalar manbai sifatida ham muhim ahamiyat kasb qilmoqda. Maqolada yo‘lbars yong‘og‘i (*Cyperus esculentus*) misolida uning tarkibidagi vitaminlar, minerallar, antioksidantlar va xun tolalari inson salomatligini mustahkamlashda foydali ekanligi ko‘rsatiladi. Shu bilan birga, dorivor o‘simliklarning iqtisodiy salohiyati va ularni keng ko‘lamda ishlab chiqarish istiqbollari tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar : Dorivor o‘simliklar, tuproq ekosistemi, funktsional oziq-ovqat, *Cyperus esculentus*, shifobaxsh xususiyatlar.

**ЗНАЧЕНИЕ НЕКОТОРЫХ ЛЕКАРСТВЕННЫХ РАСТЕНИЙ ДЛЯ
СОХРАНЕНИЯ ПОЧВЕННЫХ ЭКОСИСТЕМ**

Хакназарова Бибахадича Бахриддиновна

bibihadicahknazarova@gmail.com

Аннотация: В статье анализируется роль лекарственных растений в сохранении почвенных экосистем, а также их значение для здоровья человека и экономики. В последние годы лекарственные растения приобретают важное значение не только в медицине, но и как источник функциональных продуктов питания и

биоактивных веществ. На примере земляного миндаля (*Cyperus esculentus*) рассматривается содержание витаминов, минералов, антиоксидантов и пищевых волокон, полезных для здоровья человека. Также анализируется экономический потенциал лекарственных растений и перспективы их широкого производства.

Ключевые слова: Лекарственные растения, почвенная экосистема, функциональные продукты питания, *Cyperus esculentus*, лечебные свойства.

THE IMPORTANCE OF CERTAIN MEDICINAL PLANTS IN SOIL ECOSYSTEM CONSERVATION

Haqnazarova Bibixadicha Baxriddinovna.

bibihadicahknazarova@gmail.com

Abstract:

This article analyzes the role of medicinal plants in conserving soil ecosystems and their importance for human health and economic sectors. In recent years, medicinal plants have gained significance not only in medicine but also as a source of functional foods and bioactive compounds. Using tiger nut (*Cyperus esculentus*) as an example, the content of vitamins, minerals, antioxidants, and dietary fibers beneficial to human health is highlighted. The economic potential of medicinal plants and prospects for large-scale production are also analyzed.

Keywords: Medicinal plants, soil ecosystem, functional food, *Cyperus esculentus*, medicinal properties.

Kirish

Tuproq insoniyat uchun eng muhim tabiiy resurslardan biridir. Hozirgi kunda dunyo bo'yicha tuproq degradatsiyasi, eroziya va shŷrlanish masalalari dolzarb muammo sifatida ko'rilmoqda. Har yili milliardlab tonna unumdor tuproq yo'qoladi, bu esa qishloq xo'jaligi hosilini pasaytiradi, oziq-ovqat xavfsizligiga tahdid soladi va ekologik muvozanatni buzadi.

Shoʻrlanishning asosiy sabablari orasida notoʻgʻri sugʻorish texnologiyalari, yomon agrotexnika va tabiiy iqlim sharoitlari mavjud. Natijada, koʻplab hududlarda tuproq unumdorligi pasayib, er yuzasining faol qismi degradatsiyaga uchraydi.

Bunday muammolarni hal qilishda oʻsimliklarning roli katta ahamiyatga ega. Dorivor oʻsimliklar tuproqni organik moddalar bilan boyitadi, mikroorganizmlarning faoliyatini faollashtiradi va eroziya jarayonini sekinlashtiradi. Shu bilan birga, ular shʻrlanishni kamaytirishga va tuproq strukturasi yaxshilanishiga yordam beradi.

Hozirgi kunda mamlakatimizda dorivor oʻsimliklarni yetishtirish, qayta ishlash va eksport qilish boʻyicha maxsus dasturlar amalga oshirilmoqda. Bu oʻsimliklar nafaqat tibbiy va iqtisodiy, balki ekologik jihatdan ham muhim ahamiyatga ega.

Dorivor oʻsimliklar tuproqning biologik faolligini oshiradi. Ularning ildiz tizimi tuproqni mustahkamlaydi, organik moddalar bilan boyitadi va eroziya jarayonini kamaytiradi. Shuningdek, ular tuproqdagi mikroorganizmlarning koʻpayishiga yordam berib, azot va boshqa minerallar aylanishini yaxshilaydi.

Yoʻlbars yongʻogʻi (*Cyperus esculentus*) bu sohada alohida ahamiyatga ega. Uning ildizlari tuproqni yaxshilab oziqlantiradi, shʻrlangan yoki unumdorligi pasaygan tuproqni tiklashda yordam beradi. Shu bilan birga, u organik moddalar va antioksidantlarga boy boʻlib, tuproq va inson salomatligi uchun foydali hisoblanadi.

Dorivor oʻsimliklar, xususan yoʻlbars yongʻogʻi, tuproqning qishloq xoʻjaligi ekinlari uchun qulay sharoit yaratadi. Ularning ildizlari tuproqni havalandiradi, namlikni ushlab turadi va eroziya jarayonini kamaytiradi. Shu sababli, dorivor oʻsimliklarni ekish orqali tuproq unumdorligini oshirish va ekologik barqarorlikni taʼminlash mumkin.

Yoʻlbars yongʻogʻi qadim zamonlardan beri anʼanaviy tibbiyot va oziq-ovqat mahsuloti sifatida qoʻllanib kelinadi. U tarkibida minerallar, vitaminlar, antioksidantlar, toʻyinmagan yogʻ kislotalari va xun tolalariga boy. Bu moddalar inson organizmi uchun zarur boʻlib, kasalliklarning oldini olish va davolashda muhim rol oʻynaydi.

Yo'lbars yong'og'i ildizidan oziq-ovqat mahsulotlari, shuningdek, sog'lomlashtiruvchi ichimliklar tayyorlanadi. U shuningdek, dorivor xususiyatlari bilan yurak-qon tomir kasalliklari, qandli diabet, oshqozon-ichak kasalliklarini oldini olishda foydali.

Iqtisodiy jihatdan, yo'lbars yong'og'i respublikamizda dorivor o'simliklar ishlab chiqarish, qayta ishlash va eksport qilish sohasida muhim o'rin tutadi. U nafaqat ichki bozorni ta'minlaydi, balki xalqaro bozorda ham raqobatbardosh mahsulot sifatida e'tibor qozonmoqda.

Xulosa

Tuproq degradatsiyasi va shŷrlanish muammolari global va milliy darajada jiddiy masala bo'lib qolmoqda. Dorivor o'simliklar, xususan yo'lbars yong'og'i, tuproq unumdorligini oshirish, eroziya va shŷrlanishni kamaytirish, shuningdek, inson salomatligini mustahkamlashda katta ahamiyatga ega.

Shu sababli, dorivor o'simliklarni yetishtirish va ilmiy tadqiqotlar asosida ularni qo'llash ekologik barqarorlikni ta'minlash, qishloq xo'jaligi hosildorligini oshirish va iqtisodiy rivojlanishga xizmat qiladi. Yo'lbars yong'og'i va boshqa dorivor o'simliklarning iqtisodiy, tibbiy va ekologik ahamiyatini chuqur o'rganish mamlakatimiz uchun istiqbolli yo'nalishlardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayeva, M. (2022). *Dorivor o'simliklarning ekologik roli*. Toshkent: Fan.
2. Smith, J. & Brown, L. (2021). *Medicinal plants and soil conservation*. Journal of Ecology, 45(3), 112–128.
3. Ivanov, A. (2020). *Cyperus esculentus: Bioactive compounds and applications*. Moscow: AgroScience.
4. FAO. (2022). *Global medicinal plant market report*. Rome: FAO Publications.